

BESLUTSPROTOKOLL
Sammanträdesdatum
2024-03-20

Arbetstidsnämndens kansli
Sveriges Kommuner och Regioner

Diarienummer: SKR 231222b

Plats och tid: Hornsgatan 20, den 20 mars 2024 kl. 9.00-12.00

Dispensansökan från Bodens kommun

Arbetstidsnämndens beslut

Arbetstidsnämndens beslut framgår av bilaga, 4 sidor.

Tidsperiod för beviljad dispens

Tidsperiod framgår av bilagan.

Ärendeberedning

Ärendet har beretts av SKR och Kommunal.

Beslutet expedierat 2024-04-09

Ordförande

Anders Ferbe

Bakgrund

Den 30 november 2022 gjordes på det kommunala området ändringar i kollektivavtalens arbetstidsbestämmelser. Ändringarna föranleddes av kritik från EU-kommissionen som hotade att stämma Sverige för fördragsbrott då arbetstidslagen och kollektivavtalens tillämpning inte garanterade arbetstagarens rätt till minst 11 timmars dygnsvila under en 24-timmarsperiod.

För att uppfylla kraven i EU:s arbetstidsdirektiv skärptes reglerna i AB § 13. Huvudregeln i § 13 mom. 5 är att arbete och dygnsvila ska förläggas alternerande under varje period om 24 timmar så att arbete och vila regelbundet följer på varandra.

I undantagsfall får huvudregeln frångås och det gäller endast vid kombinationen arbete och jour om det föreligger särskilda skäl i verksamheter med ansvar för liv, hälsa och säkerhet.

Bedömningen av om det föreligger särskilda skäl ska tydligt motiveras och göras utifrån en intresseavvägning mellan arbetstagarens rätt till minst 11 timmars dygnsvila, vilket följer av en skyddslagstiftning, och verksamhetens behov av att säkra bemanningen. Den sammanlagda tiden får då som högst uppgå till 20 timmar.

Ändringarna i AB § 13 gäller från den 1 oktober 2023.

I maj 2023 gjordes följdändringar i vissa bilagor till HÖK/AB. De nya bestämmelserna i avtal samt bilagor träder i kraft den 1 februari 2024.

Samtidigt med ändringarna i bilagorna till HÖK/ AB träffades en överenskommelse om möjlighet till dispens från AB § 13 mom. 5 eller motsvarande bestämmelse i bilaga till AB i samband med planerad arbetstidsförläggning. Den sammanlagda arbetstiden får då som högst uppgå till 24 timmar. I överenskommelsen konstaterar centrala parter att dispens ska tillämpas restriktivt.

Frågor om dispens beslutas av en särskilt inrättad arbetstidsnämnd. Dispens kan beviljas i högst ett år.

Bestämmelserna om dispens finns i § 3 i överenskommelsen om dispens och har följande lydelse.

§ 3 Dispens

Centrala parter inrättar ett dispensförfarande som ska tillämpas restriktivt.

Dispens innebär att den sammanlagda arbetstiden vid planerad förläggning av arbete i kombination med jour enligt AB § 13 mom. 5 eller motsvarande bestämmelse i bilaga till AB kan överstiga 20 timmar. Den sammanlagda arbetstiden får dock som högst uppgå till 24 timmar.

Det ska vid dispens alltid göras en intresseavvägning mellan arbetstagarens rätt till minst 11 timmars dygnsvila och verksamhetens behov av att säkra bemanningen.

Arbetsgivaren är skyldig att uttömma alla möjligheter att bemanna verksamheten i enlighet med reglerna i AB eller aktuell bilaga innan dispens kan ges. Dispens beviljas endast då inga andra rimliga åtgärder står till buds, det vill säga när det är nödvändigt att förlägga arbete i kombination med jour längre än 20 timmar för att verksamheten ska kunna upprätthållas. Det kan till exempel handla om enstaka verksamheter i glesbygd och/eller då tillgången på viss specifik kompetens är begränsad och kräver sådan förläggning.

Räddningstjänsten kan i vissa fall behöva dispens mot bakgrund av samhällets ansvar att vid olyckor eller överhängande fara för olyckor säkerställa ett skydd för liv och hälsa, egendom och miljö. Dispens kan beviljas under förutsättning att arbetsgivaren prövat alla möjligheter att bemanna verksamheten i enlighet med reglerna i AB eller aktuell bilaga och gjort bedömningen att ett undantag är nödvändigt för att uppfylla verksamhetens behov.

Anmärkning

Dispensen avser endast det planerade undantaget i AB § 13 mom. 5 och motsvarande bestämmelser i bilagor. I övrigt gäller § 13 och bilagor i sin helhet.

Ansökan från Bodens kommun

Bodens kommun har inkommit med en ansökan om dispens avseende avvikelse från AB § 13 mom. 5.

Ansökan avser samtliga anställda vid Lillåkra gruppboende i kommunen och omfattar sex habiliteringspersonal och en vikarierande habiliteringspersonal samt två vikarierande vårdare.

Kommunen har 19 särskilda boenden, enligt lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade, LSS.

Vid Lillåkra gruppboende bor fem brukare och verksamheten är bemannad dygnet runt. Gruppboendet som är speciellt anpassat för brukargruppen ligger 1 mil utanför Boden och det finns inte tillgång till kollektivtrafik eller cykel/gångbana.

Det som kännetecknar en verksamhet vid gruppboende enligt LSS är att de boende (brukarna) har stort behov av kontinuitet och ofta stor känslighet för byte av medarbetare under dygnet. Byten kan medföra oro och otrygghet.

Brukarna har stort behov av aktivitet under veckans alla dagar, vilket kräver att två medarbetare alltid är i tjänst utan personalbyten under dagen.

Kompetenskraven för habiliteringspersonal är utbildning inom LSS-området i kombination med psykiatrikunskaper och lång erfarenhet inom området.

Som skäl för dispens har kommunen angett bland annat:

Enligt lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade, LSS ska verksamheten vara grundad på respekt för den enskildes självbestämmanderätt och integritet. Den enskilde ska i största möjliga utsträckning ges inflytande och medbestämmande över de insatser som ges. Kvaliteten i verksamheten ska

systematiskt och fortlöpande utvecklas och säkras. Det ska också finnas den personal som behövs för att ett gott stöd och en god service och omvårdnad ska kunna ges.

De kompetenskrav kommunen ställer för anställning vid gruppboendena medför att urvalet vid nyrekrytering och tillgång till vikarier är mycket begränsat.

Kommunen har tidigare provat olika schemalösningar som medfört att brukarna reagerat negativt. Detta har i sin tur lett till oönskade situationer.

Kommunen har också analyserat schemaalternativ, men konstaterat att dessa genererar fler personalbyten och fler antal medarbetare per dygn, vilket också skulle påverka brukarna negativt.

Kommunen befarar att utan möjlighet till dispens kan brukarnas möjligheter att utföra aktiviteter dagtid kraftigt försämrats eftersom personalbyten då skulle ske under dagen när brukarna är ute på aktiviteter.

Bedömning

Bodens kommun har ansökt om dispens för verksamheten vid det särskilda boendet Lillåkra.

Ansökan söks för att fortsätta med 24 timmars tjänstgöring enligt befintlig schemaläggning.

Som framgår av den ovan redovisade avtalstexten ska arbetsgivaren ha prövat alla möjligheter att förlägga arbetstid utifrån kollektivavtalets regler tillsammans med de undantag som finns för verksamheter med ansvar för liv, hälsa och säkerhet. Vidare ska arbetsgivaren redogöra för vilka åtgärder som har vidtagits för att arbetstid enligt AB och bilagor ska kunna förläggas och en beskrivning av varför det inte är möjligt.

Kommunen har beskrivit de ansträngningar som gjorts för att kunna göra anpassningar till de nya arbetstidsreglerna. Bland annat har den förläggning av arbetstid i enlighet med de nya reglerna inneburit att fler antal medarbetare behövs för att täcka motsvarande tid. Fler medarbetare genererar flera personalbyten vilket i sin tur påverkar brukarna negativt på flera sätt.

Beslut

Arbetstidsnämnden beviljar dispens under tiden 1 februari 2024—31 januari 2025 för att möjliggöra förläggning av arbetstid upp till 24 timmar för dygnstjänstgöring enligt befintligt schema.

Beslutet avser en begränsad tid och förutsätter att arbetet med omställning till de nya arbetstidsbestämmelserna fortgår.